

Marjan Tomšič

Včasih je treba spremeniti kraj bivanja

Pravijo, da je treba spremeniti kraj bivanja, če hočeš, da boš stvari drugače čutil, jih videl z drugega zornega kota. V tem je gotovo veliko resnice. Ždenje v isti točki povzroča okostenelost misli in čustev. Res ni dobro kjerkoli občepeti, kajti vse se giblje, vrti, teče. Celo kamen ni mrtva, povsem mirujoča stvar. Nekoč mi je star Indijanec v sanjah pokazal, kako zelo živ je kamen. Rekel je: »Skloni se in pojdi vanj!« V duhu sem se potopil v skalo, ki se je dvigala nad deročo gorsko reko. In prijatelj, ta Indijanec, je storil tako, da sem videl pulziranje atomov v tej skali. Povem vam: še nikoli nisem videl česa bolj živega in bolj fantastičnega, kot je bilo to nevidno življenje mrtvotepke skale. Tam je namreč vse vrvelo, se vrtelo, trepetalo, se širilo, krčilo, se spiralno zvijalo, previjalo... Podobno kot na mravljišču, v katerega si malo prej dregnil s palico.

Torej, vidite, kamen ni mrtva narava. Mrtve narave sploh ni. Vse diha v mogočnosti čudeža, ki se mu pravi življenje oziroma bivanje. In smrti sploh ni! Enostavno je ne more biti, kajti ob razkroju ene pojavnne oblike že nastaja nova. Duh živosti pa je itak večn.

Tako se je ta večna živost dotaknila tudi mene. Premaknil sem se, preskočil, se previl v novo, drugačno amplitudo. In vse se je spremenilo. V prvem delu zbirke VRUJA sem še, no v glavnem, stari »Istran«; v drugem delu pa me duh živosti že nosi nad drugačnimi pokrajinami. In zgodi se mi podobno kot v sanjah: Za že videnim, že doživetim, še kako znanim in poznanim, se pojavijo povsem neznane planjave. Nad pogansko pravljicnim svetom se razpre nov kozmos in v njem se megličasto nakazujejo mistična videnja. Za dobro znanim zunanjim videzom se razgrinja bistvo stvari, dogodkov, stanj... Predajam se visokemu letu in se zahvaljujem prijatelju, tokrat seveda ne Indijancu, temveč enemu od onih, ki so pod prastarimi oljkami poslušali zgodbe o dveh čudežih: o žitnem zrnu Ljubezni in o gorčičnem zrnu absolutne Vere.

Srgaši, 5. avgusta 1994

KOT LUNE, LUNICE...

(odlomek iz novele Košenice)

In smo spet v preteklosti. Je noč pred jutrom. Angel stopa med Jožefom in Palmiro. Karavanica je na poti že dve uri. Do Gore, kjer se vsako leto kosí, je hodá za tri ure. Tedaj zagledajo lučko, ki hodi vstríc z njimi, le bolj gor, gor nad hribčki.

Gledajo, se čudijo, ugibajo. Ko se ustavijo oni, se ustavi tudi lučka. Grejo oni, gre lučka. Vse tako, od hribčka do hribčka.

»Óštja, kaj je zdaj to?«

Je veliko, svetlo in okroglo ko luna. Leščerba ni. Je človek? Zakličejo in čakajo, da ono odgovori.

»Si ti, Džovanin! Si ti, Šilvano?«

Nič, nič.

In grejo naprej. Lučka tudi. Strah jih zmerom bolj prijemlje. Koža se brbonči, kri ledeni.

»Ono tam sigurno ni človek.«

»Ni, ne.«

»Kaj pa je?«

»Kdu zna.«

»Je smrt? Je smrt?«

»Eršiljo, si ti?«

Ne, ni. Nobeden od živih ni.

»Je dušica, sigurno.«

»Bušca, se vica. Vidite, kako se vica.«

Ko to rečejo, ono tam zarjuje trikrat in se z vso silo zapodi v kopo na vrhu hribčka. Zapodi se noter ko razjarjen vol. Zakadi se v kopo, jo prehiti in kopa se vali proti njim. Čisto tiho, neslišno se vali proti njim. Oni pa bežijo, léjeni od groze.

Ko se spet stečejo z vseh smeri, je kopa, ki se je malo prej kotrljala dol, še zmerom tam gori, na vrhu.

»Pa kaj smo mi videli? Pa kaj se je valilo sem dol?«

Nič, nič.

Je bila kopa? Je bila velika duša, je bila tista izgubljena, tavajoča, zablodela? Ali pa je bila čista smrt?

Nič. Nič ni bilo. Nič. Čisto nič.

To se je dogajalo pred začetkom prve svetovne vojne, zdaj pa je leto Gospodovo 1993 in je pozni september.

Marija gre s Črnotičem gor na grib; Angel, Jožef in Sicilijanec pa grejo na vrh drugega hriba. Sicilijanec stopa z veliko Mojzesovo palico. Od daleč so videti kot sveti Trije. Z vrha lijejo slapovi nebeške luči, nad nami mirujejo kopasti oblaki, vmes med njimi pa kovinska modrina nebeških brezen.

Palmira nas opozarja: »Čujeste?« Daje prst na usta in šepeta: »Pssst!«

Utihnemo in prislušujemo. Pokleknemo, položimo uho na zemljo in slišimo škripanje voz in topotanje volovskih parkljev. Gajardi, Boškarini, Čarini, Grdelini, Bakfni... in velikanski vozovi, visoko naloženi s senom; po dvanajst, štirinajst kvintalov in več. Stekajo se z vseh poti, z bližnjih in daljnih hribčkov, dol s pobočij mogočne Žbevnice in izpod Kójnice se kotalijo.

»Čujeste?«

Slišimo smeh deklet in žena, vmes krohot mladeničev in starejših mož, klenkanje verig, škrtanje v koloteččinah, škripanje lojter, cviljenje osi, vmes čudno potrkanje, cingljanje in...

»Ja, to je enooki. Še kleplje. Kar naprej ostrí britve Časa.«

In, glej! Na konicah istrskih volov se vrtijo planeti, med enim in drugim rogom pa nastajajo meglenice. Oče nebeški, stvarnik neba in zemlje, razprostira roki in čez hribčke in hribe raznaša veter svoj in njegov večni: Oooooommm... Oooooommm...

Da, to je veter večnosti.

Karavana visoko naloženih voz pa gre svojo pot. Poti so neskončne, večne. Kolotečine so stare, prastare. Vrteča kolesa so skozi čas vrezala globoke sledi: tudi do pol metra v živo skalo. Tako iz stoletja v stoletje. Kot planeti okoli sonca, kot lune, lunice ...

(Iz novelistične zbirke Vruja, ki je tik pred izidom pri koprski založbi Lipa)